

A kalcium-érzékelő receptor (CaR) közreműködik az osteoblastok stroncium-ranelát kiváltotta szaporodásában

N. Chattopadhyay, S. Quinn, O. Kifor és mtsai.: *Biochem. Pharmacol.* 2007. on line közlés alapján

A stroncium-ranelát (PROTELOS®) két stabil stroncium atomot (Sr^{2+}) tartalmazó vegyület. Osteoporosis megelőzésére és kezelésére javasolták, mivel posztmenopauzális nőkben csökkenti a csigolya-, és a non-vertebrális csonttörések kockázatát. A szer kedvező hatásait számos állatkísérletes modellben is észlelték. *In vivo* és *in vitro* adatok egyaránt azt mutatják, hogy a stroncium-ranelát csökkenti az osteoclastok differenciálódását és működését és az OB számát növelve fokozza a csontmátrix lerakódását és a csontképződést.

Az extracelluláris kalcium-érzékelő receptor (CaR) élettani fontosságát több, hyper-/hypocalcaemiával járó humán kórfolyamatban bizonyították. Az OB-ban expresszálandó CaR *in vitro* többféle hatást is kifejt a csontsejtekre, melyek a Ca_0^{2+} ép csontra kifejtett anabolikus hatásainak alapját képezhetik. Előzetes adatok alapján, a CaR nem csupán a Ca_0^{2+} -t, hanem az Sr^{2+} -t is felismeri (stroncium ranelát alakban). Ily módon, lehetséges, hogy a Sr^{2+} anabolikus csonthatásait ez a receptor közvetíti.

A szerzők célja volt kideríteni, milyen mértékben képes a Sr^{2+} közvetlenül aktiválni a CaR-t. Az eredmények mellett szólnak, hogy a Sr^{2+} CaR agonista hatású; hatásereősége és hatékonysága bizonyos sejtműködések esetében egyenértékű, mások esetében kisebb a kalciuménál. Primer osteoblastokban (POB) vizsgálták a CaR szerepét a Sr^{2+} sejtszaporodást serkentő hatásának közvetítésében, illetve tanulmányoztuk ennek mechanizmusát.

A szerzők feltételezése az volt, hogy a stroncium-ranelát az Sr^{2+} kalcium-érzékelő receptorra kifejtet hatása révén serkenti a csontképződést. A részletes és pontos biokémiai módszerekkel végzett vizsgálat eredményei mellett szólnak, hogy az Sr^{2+} – a Ca_0^{2+} -hoz hasonlóan – CaR agonista hatású.

A Sr^{2+} CaR agonista hatásának erőssége a tanulmányozott biológiai reakciótól függően eltérő volt. A Ca_i^{2+} szint maximális mértékű, átmeneti emelkedése például a Ca_0^{2+} hatásának csupán 70%-a volt. Ez mellett szól, hogy a Ca_0^{2+} Sr^{2+} -nál erőteljesebben mobilizálja az elraktározott Ca_i^{2+} -t.

A Sr^{2+} a CaR hatékony, pótlólagos agonistája. A Sr^{2+} a CaR aktiválása révén legalább kétféle anyagcsereúton fejtheti ki biológiai hatásait: *a)* a foszfokináz aktiválásával és *b)* a MEK-ERK anyagcsereúton serkentésével.

Bár közel élettani (1,5 mmol) Ca_0^{2+} szint esetén a Sr^{2+} már alacsony (0,25–0,5 mmol) koncentrációban is képes aktiválni a receptort, ez a Ca_0^{2+} szint magasabb a (2 g/nap)

stroncium raneláttal kezelt posztmenopauzális nők vérében kialakuló koncentrációnál (0,1 mmol). Emiatt a vérplazmában kialakult, terápiás Sr^{2+} koncentráció aligha fejt ki lényeges hatást a CaR-t expresszáló perifériás szövetekben (pl. mellékpajzsmirigy, vese). Mindazonáltal, azokon a helyeken, ahol akár a SSr^{2+} , akár a Ca_0^{2+} koncentrációja meghaladja vérszintet – például csontban – a stroncium a Ca_0^{2+} -val együttműködve modulálhatja a CaR aktivitását.

Sejtenyészetekben és koponyatető-kultúrában bizonyították hogy a Sr^{2+} serkenti a pre-OB proliferációját és *in vivo* anabolikus hatást fejt ki a csontszövetre. Kimutatták, hogy a magas Ca_0^{2+} szint a kalcium-receptoron keresztül hatva serkenti a patkány koponyatetőből izolált POB-ok szaporodását. A Sr^{2+} növekvő koncentrációban ugyanezt éri el.

Következtetések

A stroncium ranelát többféle kedvező hatást is kifejt a csontokra, mérsékli a csigolya- és csípőtáji törések posztmenopauzális osteoporosisban szenvedő nőket fenyegető kockázatát. A szerzők bovin kalcium-érzékelő receptorokkal (HEK-CaR) stabilan transzfektált HEK293 sejteken és patkányból származó, CaR-t eredendően expresszáló, primer osteoblastokon (POB) azt vizsgálták, hogy vajon a Sr^{2+} a sejtfelszíni kalcium-érzékelő receptor (CaR) közvetítésével fejti-e ki a hatását. A Ca_0^{2+} vagy Sr^{2+} szint emelkedése koncentrációfüggően aktiválta a kalcium-érzékelő receptorokat HEK-CaR sejtekben, nem-transzfektált sejtekben azonban nem. Az Sr^{2+} hatásereősége az értékelt biológiai választól függően változott. A Ca_0^{2+} -hoz képest a Sr^{2+} kevésbé serkentette az inozitol-foszfát felhalmozódást és növelte a Ca_i^{2+} szintet, ugyanakkor hasonló mértékben serkentette az ERK és egy nem-szelektív kationcsatorna foszforilációját. Ez mellett szól, hogy a Ca^{2+} és a Sr^{2+} differenciált hatásokat fejtenek ki meghatározott sejtszintű folyamatokra. Élettani Ca_0^{2+} koncentráció esetén a Sr^{2+} további CaR aktiválást váltott ki. A Sr^{2+} serkentette a POB szaporodását. Ez a hatás CaR közvetítésével érvényesült, ugyanis a sejteket domináns negatív bovin CaR-ral transzfektálva szignifikánsan csökkent a POB Ca_0^{2+} hatására megindult proliferációja. Összegezve, a Sr^{2+} HEK-CaR és POB sejtekben teljes értékű CaR agonista hatású, ezért a Sr^{2+} csonton *in vivo* érvényesülő anabolikus hatását – legalábbis részben – CaR közvetítheti.